

פ ר ו ט ו ק ו ל מס' 39/ג

מישיבת ועדת הכספים מיום א', י"ב בשבט תשי"ח
(2.2.58), בשעה 16.15.

=====

<ul style="list-style-type: none"> י. גורדי - היו"ר נ. לוין י. אפרתי י. חפיר ז. הדזאייב א. כהן ש. לודנץ ש. דיין א. הרצפלד מ. קלמר י. בדר 	<p><u>חברי הוועדה:</u></p>	<p><u>בכור:</u></p>
---	----------------------------	---------------------

<ul style="list-style-type: none"> מ. קיסרון - מטעם משרד המשפטים מ. סורוקר - מטעם האוצר מ. הרמן ד"ר וילדרא מ. יערי 	<p><u>מזמנים:</u></p>
---	-----------------------

סדר-היום:
הצעת תקציב נוסף להכנסה ולהוצאה לשנת הכספים 1957/58 (מס' 3)

פגישה עם הנהלת צים

היו"ר י. גורדי: אני פותח את הישיבה.

אנחנו נתחיל בחוק התקציב.

(קורא סעיפי החוק)

מ. קיסרון:
בחוק התקציב העיקרי קרה לנו איזה פנצ'ר. בסעיף 4 לחוק התקציב נאמר: ועדת הכספים של הכנסת תחליט על פי הצעת הממשלה על חלוקת הסכומים שהוקצבו בסעיף הוצאה 30... וכו'. אין סעיף 30, הכוונה היתה לסעיף 28. אני מבקש לתקן את הדבר בהזדמנות זו. אני מציע שסעיף 8 הנוכחי בחוק התקציב (מס' 3) יהיה סעיף 9, כלומר נוסף סעיף 8 חדש תחת הכותרת: תיקון חוק התקציב, בזו הלשון: בסעיף 4(א) לחוק התקציב לשנת 1957/58, תשי"ז-1958, במקום, בסעיף הוצאה 30 יבוא, בסעיף הוצאה 28.

היו"ר י. גורדי: אני מבין שזהו תיקון טכני שלא יכול להיות נושא לוויכוח.

י. ספיר:

בתקציב האורגינאלי יש אומדן של הכנסה ויש סעיפי הוצאה, וההנחה היא כי אי-אפשר לדעת מראש בדיוק את גודל ההכנסות, אולם ההוצאות קבועות. והיא, אם תוך השנה יתברר כי ההכנסה קטנה מהאומדן, אין זה אומר שהאוצר אינו רשאי להוציא את כל ההוצאות שנקבעו, מפני שההוצאה אושרה בחוק, ואז יש באפשרותו או לקבל הלוואה או להשיג כספים ממקור אחר.

אשר לתקציב המוצע, ניתנה תשובה על-ידי צביג האוצר שאמנם רוב כספי האומדן יכנסו עד ה-31 במרס אבל חלק עלול לא להכנס. נשאלת השאלה: למה צריך להכניס לתקציב נוסף סכומים שפחות או יותר ידוע שהם לא יכנסו עד ה-31 במרס 1958? ז.א., לא בלבד שאנחנו מאשרים הוצאה שהיא תמשך אחרי ה-31 במרס 1958 אלא אנחנו מאשרים גם כנסה שלא תכנס עד ה-31 במרס אותה שנה.

לדעתי, מוטב לקבוע את התקציב הנוסף בצורה הסכומים שידוע כי יכנסו לקופת האוצר עד ה-31 במרס. אז נדע שאנחנו מדברים על סכומים ריאליים שהאוצר יגבה או שיכנסו לקופתו, והוא גם יוציא אותם תוך תקופת הזמן המותרת לו לפי החוק.

לאור זה אני שואל האם אפשר לקבל מהאוצר את הסכום הפחות או יותר מדויק שיש סיכויים שיכנס לקופה, והייתי מציע להעמיד את התקציב הנוסף לא על 80 מיליון ל"י אלא על אותו סכום שהאוצר יודיע שיכנס לקופה עד 31 במרס 1958. כל סכום שיכנס לאחר מכן חייב האוצר לכלול אותו בתקציב לשנת 1958/59. אחרת נוצרת עירבוביה של סכומי כסף השייכים לתקציב לשנת 1958/59, ואני רוצה לדון בהם בקונטקסט של התקציב לשנת 1958/59. כאן מכריחים אותי לדון עליהם במסגרת תקציב נוסף, וזה צותן אספקט אחר לכל העניין.

הינ"ר י. גורדי:

כשמר סורוקר נשאל הוא השיב כי יש יסוד לקוות שהסכומים יכנסו.

י. ספיר: "מרבית הסכומים" - הוא אמר.

הינ"ר י. גורדי:

אין כל הבדל בין תקציב נוסף לבין תקציב יסודי. ברגע שהכנסת מאשרת אותו הוא הופך חלק אינטגראלי של תקציב. השאלה המתעוררת היא כללית, היא חלה גם על התקציב היסודי וגם על התקציב הנוסף: האם אפשר לבנות תקציב על סמך סכומים שיכנסו בשנת התקציב הבא? זוהי השאלה, ואם התשובה היא "כן", היא חלה גם על התקציב היסודי וגם על התקציב הנוסף. על שאלה זו אנחנו צריכים לקבל תשובה.

מר קיטרון:

המדובר הוא בסעיף 8 לחוק התקציב. מה נאמר בסעיף זה? - נותר עודף באחד מסעיפי ההוצאה מותר להוציא אותו. נובע מזה, שבמידה-והכספים לא יכנסו לקופת האוצר עד ה-31 במרס 1958 אי-אפשר להוציא אותם לפי החוק הזה, אלא בלאו הכי צריך להכניס אותם בתקציב לשנה הבאה. הסמכות להוציא כספים אחרי ה-31 במרס איננה חלה אלא לגבי סכומים שנכנסו לפני ה-1 באפריל.

י. ספיר:

80 מיליון אלה הוקצבו למטרות מסויימות. סכום זה נכנס לתוך כל ההכנסה של התקציב הגדול. נניח שמהסעיפים האלה נכנסו רק 60 מיליון. זה אומר שהממשלה היתה רשאית להוציא את כל ה-80 מיליון.

מר קיטרון:

נכון.

י. ספיר:

ואם הכסף הזה לא היה בקופה עד ה-31 במרס?

מר קיטרון:

אם הכסף לא היה בקופה אין לה זכות להוציא.

י. ספיר:

ומה בקשר לתקציב האורגינאלי?

מר קיטרון:

אותו דבר.

י. טעמי:
 א. ענין צורך התקציב לשנת 1958/59
 ענין להכיל את אומדן ההכנסה לשנת 1958/59 וכן כל השינויים של הכנסות מתקציב 1957/58 שלא נכנסו לתוצר זה-31 במרס 1958. זה צריך להצטרף לחוק תקציב נוסף שנולד ב-1 באפריל 1958 בתוקף התקציבים הקודמים, והוא צריך להכיל את כל הכנסות ההכנסה שלא נכנסו עד 31 במרס 1958 וכן סעיפי ההוצאה המסויימת. אגף סעיפי לך שאנחנו איננו נוהגים כך.

מר קיסטרון:
 אגף קצת בספק לגבי הפירוש שלי. לי לא ברור מה פירוש: נותר, עודף.

ההוצאה.

י. תשובה:
 הכוונה היא שלא הוצא כל הסכום ולא שנותר עודף בכסף. יתכן שהמלה "עודף" אינה מילה מסוימת, אבל העושה היא כדורה. איננו יכולים להכניס לתוך אותה סעיף זה. המונח "יתרה" שאם נקרא סכום של מיליון ל"י והוא סכום של 100 אלף ל"י נראה עורף על 10 אלף ל"י.

הבעיה כרגע היא פשוטה. כאשר נשאל מר קיסטרון את הוא בטוח שכל הסכומים שבאומדן יכנסו, הוא ענה - עד כמה שאני זוכר - יש לנו יסוד לקנות שהסכומים יכנסו.

מר סורוקר:
 האוצר מגיש את התקציב הזה כמתקציב נוסף, כי הוא מקווה, איש יסוד להצית כי כל הסכומים יכנסו. לשאלה אם אני יכול להתחייב אמרתי: אני מקווה להבטיחם יכנסו. אבל תשובתי הראשונה בעינה עומדת: שר האוצר מגיש תקציב מפני שהוא מקווה כי כל הסכומים יכנסו.

י. בדר:
 היינו יכולים לחוקק חוקי תקציב בלי תקופות, אבל שום מדינה איננה הולכת בשיטה זו, ולא במקרה. והסיבה אינה משפטית אלא נובעת לניהול משק בריא ולמען הסדר הטוב. הסדר הטוב דורש שתקציב שנתי יהיה אמנם תקציב לשנה, הכספים יכנסו ויוצאו תוך השנה בתוספת מידה מסויימת של גמישות, שיש תמיד תיראה כיוצאת מן הכלל. זאת לגבי התקציב השנתי.

אשר לתקציב נוסף, זהו תקציב לפי אותם העקרונות הפיסקאליים. מבחינה פייסקאלית תקציב נוסף צריך לענות לצרכים דחופים, בלתי-צפויים מראש, שאי-אפשר בשום אופן למצוא להם פתרון במסגרת התקציב השנתי - השוטף או הבא.

התקציב הנוסף בו אנחנו דנים כולל סעיפים שבלי קושי רב אפשר היה להכניס לתקציב השנתי הבא. אלא שהאוצר אינו נוהג כך, הוא מצא לנכון להוסיף לתקציב הנוסף כל מיני סכומים לעתיד לבוא, שיוציאו אותם ב-9 החודשים הראשונים של שנת התקציב הבאה. למה עושים זאת? - על-ידי כך משיגים מטרה כפולה: מצד אחד מטעים את הציבור בזה שמקסימים, כביכול, את התקציב לשנה הבאה ומצד שני מוסיפים סכומים לאומדן ההכנסות של התקציב השוטף, ועל-ידי כך מקסימים את הפער של 350 מיליון ל"י שבין תקציב זה לתקציב זה.

הי"ר י. גורדי:
 התחייבתי בפני מר קיסטרון ששחרר אותו יותר מוקדם, לכן הקדמתי את הדיון בחוק התקציב. אני רוצה לשאול אותו שאלה. אני מבחין בין שיקולים מהותיים על מדיניות פיינסית תקינה ובין השאלה המשפטית, הצורה המשפטית. עומדת בפני שאלה כזו: אם נרשם בפרוטוקול שיש ספק אם כל הסכומים באומדן ההכנסות של התקציב הנוסף יכנסו - או בכל תקציב שהוא - האם אני יכול להציע לכנסת לאשר את התקציב, אף-על-פי שיש ספק אם חלק מהסכומים יכנסו?

מר קיסטרון:
 מבחינה משפטית אין כל מניעה. אפשר היה להכניס לתקציב סכום של 80 מיליון גם אילו נציג האוצר היה מודיע בפירוש שסכום זה לא יכנס. אין אצלנו כל חובה חוקתית שהתקציב יהיה מאוזן. לכן, כל עוד אנחנו מבחינים בין תוספת שלישית, הכנסה מועברת ובין התקציב הדבר הוא בסדר גמור.

אחרת כל תקציב הייתם צריכים לבנות לפי תוספת שלישית ולקבוע: הממשלה רשאית להוציא סכום כזה במידה שיכנס. בתוספת השניה אתם נותנים לממשלה סמכות להוציא ללא כל תנאי. בתוספת השלישית אתם מתונים. כמו שהתקציב היסודי אינו מותנה בהכנסה כך גם התקציב הנוסף אינו מותנה.

אנחנו נצביע על סעיפי התק.

הינר י. גור:

סעיף 1

בסעיף 1 אציע סכום אחר.

י. גור:

סעיף 1 - נתקבל

אין הערות

סעיף 2

סעיף 2 - נתקבל

סעיף 3

אין הערות

סעיף 4

בסעיף 4 אני מציע במקום בהודעה לוועדת הכספים של הכנסת לכתוב

י. ספיר:

באישור ועדת הכספים של הכנסת.

אני מצטרף להצעה זו.

י. גור:

לחה כ וילנסקה אותה הצעה.

מר גזק:

ה צ ב ע ה

הצעת חה כ ספיר, נדר ווילנסקה לסעיף 4 - לא נתקבלה

סעיף 4, כהצעת הממשלה - נתקבל

אין הערות

סעיף 5

סעיף 5 - נתקבל

אין הערות

סעיף 6

סעיף 6 - נתקבל

אחרי סעיף 6 אני מציע להוסיף סעיף 6א: המוציא כספים מאוצר המדינה שלא

י. גור:

בהתאם לחוקי תקציב, או הגורם להוצאה כזו, דינו מאסר שלש שנים או קנס פי שלושה מהסכום שהוצא כאסור.

ה צ ב ע ה

ההצעה הנ"ל של חה כ גור - לא נתקבלה

אין הערות

סעיף 7

סעיף 7 - נתקבל

סעיף 8

במקום סעיף 8 המקורי יבוא כאן סעיף 8
שהציע ד"ר קיטרון ואילו סעיף המקורי

היו"ר י. גורדי:

יהיה סעיף 9.

סעיף 8 ייקרא, תיקון לחוק התקציב ונוסחו
יהיה: בסעיף 4 (א) לחוק התקציב לשנת 1957/58, תשי"ז-1958, במקום
בסעיף הוצאה 30 יבוא, בסעיף הוצאה 28.

סעיף 8, כנ"ל - נתקבל

סעיף 9

לגבי הסעיף המס' קיטרון הציע אני מוכן
לכתוב ותחילתו היא ב-1 באפריל 1957,
אני מציע שתחילתו של החוק - פרט לסעיף 8 -

י. ספיר:

אבל לא לגבי החוק כולו.
יהיה ביום קבלתו בכנסת.

אני מסרף להצעה זו.

י. בדר:

הצבעה

הצעת חה"כ ספיר וברד, כנ"ל - לא נתקבלה

סעיף 9, בהצעת הממשלה - נתקבל

מר קיטרון:
אני רוצה לשאול האם יש מקום להסתייגות
לסעיף 1. לפי הנוהג מצביעים בכנסת
קודם את התוספת ואחר-כך את החוק. אחרי ההצבעה על התוספת נקבע הסכום.

אני מסכים עם ד"ר קיטרון ומסיר את
הסתייגותי לסעיף 1.

י. בדר:

אנחנו עוברים לתוספת הראשונה.

היו"ר י. גורדי:

סעיף 41 - קרן תמורה של ההענקה ועודפי תוצרת חקלאית מארה"ב

אני מציע להעמיד סעיף זה על סכום
של 13,000,000 במקום 16,000,000.

י. בדר:

הצעת חה"כ בדר, כנ"ל - לא נתקבלה

סעיף 41, בהצעת הממשלה - נתקבל

סעיף 42 - קרן תמורה של מלוות חוץ

אני מציע להעמיד סעיף זה על סכום
של 17,650,000 ל"י במקום 20,650,000.

י. בדר:

חה"כ וילנסקה מציע להפחית לירה אחת.

מר בונק:

הצעת חה"כ בדר, כנ"ל - לא נתקבלה

הצעת חה"כ וילנסקה, כנ"ל - לא נתקבלה

סעיף 42 בהצעת הממשלה - נתקבל

סעיף 43 - גבירות על-חשבון הלוואות (קרן)

י. בדר: אני מציע להעמיד סעיף זה על סכום של 1,000,000 ל"י במקום 1,500,000 ל"י.

י. ספיר: אני מציע להוסיף לירה.

הצעת חה"כ בדר, כנ"ל - לא נתקבלה

הצעת חה"כ ספיר, כנ"ל - לא נתקבלה

סעיף 43, כהצעת הממשלה - נתקבל

סעיף 44 - גבירות סמפעלי הדואר והתחבורה ע"ח בלאי

י. בדר: אני מציע: 3,750,000 ל"י במקום 2,250,000 ל"י.

י. ספיר: אני מציע להפחית לירה אחת.

הצעת חה"כ בדר, כנ"ל - לא נתקבלה

הצעת חה"כ ספיר, כנ"ל - לא נתקבלה

סעיף 44, כהצעת הוועדה - נתקבל

סעיף 46 - מהמסד לביטוח לאומי להשקעות פרודוקטיביות

י. ספיר: אני מציע להוסיף לירה אחת.

הצעת חה"כ ספיר, כנ"ל - לא נתקבלה

סעיף 46, כהצעת הממשלה - נתקבל

סעיף 49 - התקנת סלפונים - אין הסתייגויות

סעיף 49, כהצעת הממשלה - נתקבל

סעיף 50 - אין הסתייגויות

סעיף 50, כהצעת הממשלה - נתקבל

סעיף 55 - מלווה לשכון עולים

י. בדר: אני מציע: 24 מיליון במקום 25 מיליון ל"י.

הצעת חה"כ בדר, כנ"ל - לא נתקבלה

סעיף 55, כהצעת הממשלה - נתקבל

מר טורוקר:

הודעתי בישיבה הקודמת שאנחנו מציעים לחלק את הסכום הסופי בסעיף שכון חלוקה

אחרת, לשם קידום הבניה שאושרה במסגרת התוכניות, כפי שחה"כ ספיר טען. עכשיו אנחנו מציעים להוסיף 6.5 מיליון ל"י על ה-25 מיליון, מתקבל סכום של 31.5 מיליון ל"י ונצמצמו את התכנית לשכום זה כדי לא לגרור חשבונות. סעיף 150 בהצעה האוריגנאלית, בסך 9 מיליון, בכלל כעמאקים הנצמין לתכניות שנותן בסכום זה.

ועדת הכספים
2.2.58

י. ספיר:
 זאת גורמת לנו מבטלים סעיף 202
 לכניית כון ברוך יעולים ובמקום
 שליטה כוונים באזורים הקלאיים. על-ידי מונופוליציה של הש
 אתם הניעו כמעט אותו היקף של שכונ, אלא שבמקום לבנות במקום זה
 הבנו במקום שני, במקום לבצע תכנית חדשה משליטה ישנה. כלומר, במק
 מוכיחי יחידות דיור לתכנית שהיתה יותר קטנה - או שאתם מקדמים
 כונן - אבל לא באותו מקום איפה שמלכתחילה חשבתם לבנות. התכנית
 פועלת ל"י נועדה למקום מסויים, עכשיו אתם מבטלים אותה ורוצים
 אתה בנותו כסף כדי להטלים במקום אחר.

מ. סורוקר:
 אנחנו מבטלים את התכנית החדשה כדי
 לקדם את התכנית הישנה. סתוך אלגוריתם
 היחידות ייבנו לא מן המבצע שיוקמו מספר יחידות באותו מקום שיהיה
 היתה ל לבצע התכנית החדשה.

י. ספיר:
 נולם ה. נדוי והדפורציה, ובמקום שהרוב
 היה צריך להיות סוג מסויים של בניה, בהלם
 מסויים של הארץ, בחקופת זמן מסויים, אתם מעבירים את הבניה למקום אחר
 בארץ, לסוג אחר של מתיישבים, לסוג אחר של עולים. למה אתם עושים זאת?

מ. סורוקר: כדי להטלים תכנית ישנה.

י. ספיר: מהו ההבדל בין התכנית החדשה לתכנית הישנה?

מ. סורוקר: באופן גיטי פירוש הדבר שבמסגרת אותה תכנית
 מחישים את הביצוע במקום להתחיל לתכנית
 חדשה. אבל אם אתה תשאל לגבי הבית עצמו - זה חדש וזה חדש.

י. ספיר: השינוי הוא גם במקום. יכול להיות שהתכנית
 הישנה היתה מחיפה וצפונה ואילו התכנית
 החדשה מבאר-שבע ודרומה, וכאשר אתם מעבירים מתכנית לתכנית אתם מסירים
 את המהות.

אני מבקש פרטים: על מה מדובר, מהו
 ההבדל בין תכנית לתכנית? אינני מבין כיצד מגישים תקציב נוסף עם
 תכנית מסויים וכעבור חדש באים ומציעים לבנות במקום אחר.

מ. סורוקר: ההצעה שלנו לגבי השינוי מביאה בחשבון
 את הפרוייקטים של השכון הנמשכים והמתחילים
 בשנה זו, לפני שנה, שנתיים ושלוש הקציבות, וגם מה שאנחנו מציעים לאשר
 לשנת הכספים 1958/59. כאשר שקלנו את כל הפרוייקטים של הבניה באנו
 להחלטה להציע קידום תכניות ישנות, לפי רוח דברי הה"כ ספיר שאמר: למה
 לא תסיימו תכנית ישנה לפני שתחילו תכניות חדשות? את התכנית של
 אלפיים יחידות הכנסנו לתקציב לשנת 1958/59 ואת הסכום חלקנו בין
 התכניות הישנות. פירוש הדבר שהישן יושלם ולא יתחילו בחדש. הישן ידוע
 ואילו החדש יובא כשתדונו בהתקציב לשנת 1958/59.

י. ספיר: איפה היתה צריכה להתבצע התכנית החדשה?

מ. סורוקר: תקבל את ההסברים המלאים בעת הדיון על
 התקציב החדש.

י. ספיר: כשהכנסתם את הסכום הזה להצעת התקציב הנוסף,
 לפני השינוי, לאיזה מקום התכוונתם שייבנה
 השכון הזה? הצעתם לבנו תכנית בתקציב הנוסף, פירוש הדבר שהיתה דוחקת,
 וכעבור שבועיים אתם מבטלים אותה ואומרים שהיא תופיע בתקציב לשנה הבאה.
 אני תובע תשובה ברורה: באיזה מקום היתה צריכה להתבצע התכנית הזאת
 ולאיזה מקום - מבחינה פיסיית - אתם מעבירים אותה?

מר סורוקר:

באופן פרטי היא מועברת לתקציב לשנת
1958/59. הסברים מלאים תקבל במסגרת
ההסברים שיינתנו לתקציב לשנה הבאה.

י. ספיר:

אני מבקש תשובה ברורה: מה היתה תכנית
הממשלה אשר נתבטלה? זה עתה הועמדנו
לפני תיקון וכאשר אני מעיין בהצעה המתוקנת אני רואה שינויים רציניים.
בכל מבנה השכונות, כפי שהופיע בנוסח בהצעת התקציב המקורית, התיקון הזה
מעביר סכום של 9.5 מיליון ל"י מיעד אחד ליעד שני, שאינני יודע את
מחולקו. בתקציב הנוסף היה מיעד סכום מסויים למטרה מסוימת - שאינני
יודע אותה - לסוג מסויים של שכונות ולסוג מסויים של משתכנים, עכשיו
זה מופיע בצורה אחרת. אני רוצה לדעת מה השינוי?

דין גורי:

אם הביאורים הניחו את דעתך או לא זוהי
שאלה אחרת, אבל אתה רשאי לקבל ביאורים.
התיקונים האלה אומצו על-ידי חבר-הכנסת קרגמן, הוא מציע תיקונים כמו
שאתה מציע.

י. קרגמן:

ביחס לתביעתו של הה"כ ספיר המשרד חייב
לתת לו ביאורים ופרטים לגבי התכנית
החדשה והתכנית הישנה. אשר לעצם העניין, התיקון שהוצע לפני שבווע או
שבוועים על-ידי צביג האוצר הוא תיקון טוב, התיקון בא להוסיף לאותם
מעייפי הוצאה שאינם מספיקים לבצוע פעולה מסוימת - של שכונות או פיתוח.
יש תכנית שכונות שהובאה לפני שנה ושנתיים. כעת, במקום להוציא 9 מיליון
ל"י לשכונות חדש יוציאו את הכסף לתכנית ישנה, כדי לבצע אותה ולגמור אותה.

דין גורי:

אעתיק את ההצבעות למחר בבקר, משום
שבאו אנשי צימ.

י. ספיר:

אם קיימת איזון אפשרות שמחר נקבל
אינפורמציה על מהות ההעברות האלה אני

מבקש שנקבל אותה.

חשובות חברי הנהלת "צים" לשאלות חברי הועדה

מר צ. הרמן ברשות היושב-ראש נשיב בקצרה לשאלות חברי הועדה. יתכן שאחר-כך תהיינה עוד שאלות. ריכזנו את השאלות כי הרבה מהשאלות היו חופפות בחוכנן. אם חברי הועדה ירצו נוכל להמשיך לרשותם חומר נוסף, במידה שהוא יידרש.

נתבקשנו ליתן תמונה כללית על הספנות הישראלית. צי הסוחר הישראלי מונה כיום 34 אניות בטונג' של 193 אלף טון תפוסה. לפי הבעלות מחלק הטונג' כלהלן: צים 60%, אל-ים יוהר כ-29%, סחר וספנות 9%, עתיד 1% ואחרים כמחצית האחר. חברתנו וחברת עתיד מתרכזות בפעולות קוי-אניות, ושאר החברות בספנות-נוד.

נשאלנו מדוע לא גדלו החברות הפרטיות כמו שגדלה "צים". למעשה חלקה היחסי של צים בכלל הספנות הישראלית ירד בשנים האחרונות. ב-1953 היו ל"צים" כ-74% מהטונג' הישראלי וב-1957 60%. לאל-ים היו 18% ב-1953 ויותר מ-29% ב-1957.

הרכב הצוותות באניות הישראליות נצטרף ל-1916, בכללם כ-110 זרים, המתחלקים לפי הענפים כלהלן:

קצונה	ישראלים	זרים	סה"כ
מחלקת ספין	450	43	493
מחלקת מכונה	440	55	495
מחלקת למשק ושונות	916	12	928
	1806	110	1916

אשר למידת התמדתם של יורדי-הים הישראליים במקצועם, הרי הנתונים של חברתנו מלמדים כי למעלה מ-30% של כלל יורדי-הים באניותינו הם בעלי 4 שנות ותק ויותר. אם מביאים בחשבון שהרבה ימאים אשר הוכשרו לעבודה באניותינו, ממשיכים לעבוד באניות של חברות אניות ישראליות אחרות, אפשר להניח בוודאות, כי לפי שעה, אחוז הנשירה בין ימאי ישראל איננו גדול מכפי שמקובל במדינות-ים אחרות.

לשאלה בדבר מספר המתפרנסים מצי הסוחר הישראלי נוסף על יורדי-הים, החשובה היא, כי על כל ימאי באניה נוחן הצי כיום תעסוקה נוספת מלאה במישרין ובעקיפין, לשני עובדים. ואם תקום המספנה, יעלה השיעור הזה ל-3 עובדים על כל ימאי באניה.

נשאלה השאלה האם קיים איזון בין הכנסות חברת צים ובין הוצאותיה. - ודאי עיינחם במאזן חברתנו לשנת 1957 ונוכחחם לדעת, כי גמרנו שנה זו ברווח, ללא כל תמיכה. למעשה בכל השנים האחרונות, מלבד שנת 1953, נסתיימו פעולות חברתנו בהפעלת אניות ברווח. את שנת 1953 גמרנו לאחר הפרשת פחת בהפסד של קרוב לחצי מיליון ל"י, וזאת משום שאותה שנה היתה גם שפל בספנות וגם שנה פער גדול בין שער החליפין הרשמי והערך הממשי של המטבע. אנו חרדים לחוצאות שנת 1958, כי בה שוב אנו עומדים בחקופה שפל בספנות ובנטל של פער בשער החליפין. אולם מה יהיה בשנת 1958 - זה לוטה בערפל.

מ. קלמר. שלמחם גם מס-הכנסה בסדר ?

מר צ. הרמן. כן.

נשאלת השאלה האם צימ חובעת סובסידיה; בנוסח אחר :
 האם צימ חובעת פרמיה, או : האם צימ דורשת תיקון השאר ? - צריך שיהיה ברור כי צימ איננה חובעת סובסידיה. ענף הספנות הוא ענף בריא ביסודו ואינו זקוק לתמיכה. לפיכך, אנחנו מעדיפים את הנוסח האחרון - תיקון השער. אנחנו מכניסים סכום ניכר בערך מוסף. לפי חישובים - חן של "קסלמן וקסלמן" והן לפי הברח אנשי האוצר - בשנה שעברה הגיע בוודאי הערך המוסף בחברתנו ל-\$ 6,690,000, או כשלושים אחוז מכלל הכנסותינו. על 30% אלה אנחנו דורשים תיקון השער.

האם הכספים האלה נדרשים לתרחבה או לא ? - איננו דורשים את הכספים האלה לתרחבה המפעל. אנחנו דורשים את תיקון השער הזה לשם קיום הפעולה הרגילה של החברה. אנחנו חוששים שבשנה הבאה, עקב תירידת של הקוניונקטורה בספנות, נכנס למצב שבו לא נוכל לתחזיק מעמד.

אני רוצה להוסיף עוד דבר. האוצר - וגם גופים אחרים - לוחצים עלינו ודורשים מאתנו לגייס כסף למפעל הזה. הם טוענים : מפעל גדול כזה, שערך אניותיו מגיע כמעט ל-50 מיליון, כיצד אינו מצליח לגייס השקעות ? אנחנו יכולים לומר לחברי ועדת הכספים מהי תשובתנו : כאשר אנשים פרטיים - או בנקים - מנתחים את המאזן שלנו, הם אומרים: מפעל שמאזנו מוכיח שהממשלה אינה מחייחסת אליו בצורה מעודדת - איננו רוצים להשקיע בו. כל אדם שאחז שוחחנו אומר - אני יודע שזה אינו שער ריאלי; אם אני רוצה להביא כסף לארץ, מבטיחים לי יותר מאשר 1.8 ל"י לדולר, ואם אחם מרוויחים לפי שער של 1.8 ל"י לדולר, זאת אומרת שהממשלה אינה מחייחסת ביחס הראוי לחברה זו.

היו"ר י. גורי. אפשר גם לומר שהמפעל הזה הוא כה איחן שהוא יכול לכסות את הפער בין השער הרשמי והשער הריאלי.

מר צ. הרמן. אי-אפשר להגיד זאת כשהמפעל הזה סיים את השנה ב-3% רווח בעוד שבחברות אחרות המינימום הוא 9%, וחיו חברות שהגיעו ל-12% ול-14%. ישנן חברות ששלמו דיבידנדה של 14% ודיבידנדה ביניים של 5%. לדוגמה אני יכול להביא חברה הולנדית העובדת עם אוחן אניות כמו האניות שלנו. היא שלמה דיבידנדה של 19% ואנחנו משלמים רק של 7%. בשנה 1955 היה הרווח של המחזור 1.9%. כל מי שמנחח את המאזן שלנו אומר שמהו אינו כשורה.

מ. קלמר. כמה מהווים 3% אלה על ההון המושקע ?

מר צ. הרמן. בערך 10% על ההון העצמי.

מ. קלמר. כמה ריבית אחם משלמים ?

מר צ. הרמן. בשנת 1957 קרוב ל-1.5 מיליון דולר.

י. אפרתי. הרווח הוא אחרי האמורטיזציה ?

מר צ. הרמן. כן, אחרי האמורטיזציה.

יש חתח ידי מאזן של חברה נורווגיה שיש לה סונג של 129 אלף, בערך כמו החברה שלנו. בשנת 1956 המחזור שלה היה 139 מיליון קרונות נורווגיות, רווחים - 21.9 מיליון, פחח רגיל - קרוב ל-10 מיליון, רווח לאחר הפחח הרגיל - 12 מיליון. יוצא שהרווחים ברוטו היו 15.7% ביחס למחזור והרווחים ברוטו ביחס להון העצמי הגיעו ל-36%.

א. כהן. זה לא יכול להיות רק הפרש של תיקון השער.

ד"ר וידרא. אם היינו מקבלים 5.5 מיליון ל"י פרמיה, המצב שלנו היה אפילו יותר טוב. המפעל שלנו יכול להתחרות בחברות בינלאומיות. בשנת 1953 עבדנו לפי שער של לירה הדולר, כאשר כל המפעלים עבדו לפי שער של 1.8 ל"י; עכשיו אנחנו עובדים לפי שער של 1.8 ל"י הדולר, כאשר כל מפעלי היצוא בא"י כבר עובדים לפי שער גבה מזה.

א. הרצל. האם אתה תולה את שינוי המאזן רק בקבלת פרמיה? אולי בתנאים הנוכחיים יש הוצאות מיוחדות במפעל זה?

מר צ. הרמן. בתנאים הנוכחיים יש לנו הוצאות נוספות של 15% בערך לגבי אניות הדומות לאניותינו. אותה אנייה של 4 אלפים טון המופעלת בידי דנים, גרמנים או הולנדים, הפעלתה אצלנו עולה ב-15% יותר מאשר אצלם, וזאת באותה דרגה של יעילות והחזקה.

מר קלמר. למה?

מר צ. הרמן. השכר אצלנו הוא יותר גבוה מאשר אצל הגרמנים, ההולנדים ואפילו הדנים. כמו כן אנחנו משלמים בעד אספקה לאניות יותר מאשר הם משלמים. כל התיקונים שאפשר לעשות אותם בארץ אנחנו עושים בארץ והם עולים לנו יותר מאשר היינו צריכים לשלם עבורם בכל מקום אחר בעולם. גם בעד דלק אנחנו משלמים ב-13.2% יותר מאשר אילו היינו קונים אותו בכל נמל אחר. כל זה מעלה את הוצאות ההפעלה של אנייה שלנו ב-15%.

מ. קלמר. למה אינכם קונים דלק בחו"ל?

ד"ר וידרא. אי-אפשר לקנות את כל הדלק בחו"ל. אם אנייה צריכה לשאת את כל הדלק הנחוץ לה לנסיעה מניו-יורק לחיפה ובחזרה - היא חצטרך לקחת פחות מטען. בכל זאת את עיקר הדלק קונות האניות בחו"ל, אולם עבור אוויר חלק שצריך לקנות בחיפה שלמו יותר. מכל מקום חלקו של הדלק ב-15% של ההוצאות הנוספות אינו עולה על 1.25%.

האמת היא זו: בכלל המצב במשק אינו מזהיר ואם יש ענף אחד שהוא פחות או יותר במצב טוב, הממשלה מתחילה לנצל אותו, יתר על המדה, ראשית על-ידי השער, אבל לא רק על-ידי השער. הממשלה עצמה גובה על כל כרטיס נסיעה ואתה קונה כאן בלירות ישראליות 30% מס. מה הם 30% אלה? - הפרש השער. הממשלה יודעת שאתה מקבל עבור 1.8 ל"י כרטיס שערכו למעשה 2.4 ל"י לדולר, את הפרש הזה היא אבל גובה בשבילה ולא נותנת לנו. אחת הטענות החמורות שלנו כלפי הממשלה היא: אנחנו מפסידים באניות נוסעים בגלל הפרשי השער, ואחם גובים את הפרשי השער המגיעים לנו.

כפי שהסברתי כבר בישיבה הקודמת, בספנות יש מצבים קוניונקטורליים: פעם המחירים עולים מאד גבוה ופעם יורדים מאד. אולם בסופו של דבר יש איזון, איזון, הייתי אומר, לא רע. אבל מה עושה הממשלה? כאשר המחירים עולים היא אומרת: עליכם לדאוג שמחירי ההובלה לא יעלו. לפי שנה היחה עליה פי ארבעה בשוק החופשי ועליה ב-25% בשוק הרגיל. אנחנו הופענו בכל האיגודים של הספנות והודענו שאיננו מעלים את המחירים לישראל. ז.א. המחירים נשארו, והיו רק הנודות קטנות בקוים הקבועים לארץ, אבל ההוצאות עלו. לא רק שלא העלינו את המחירים, אלא במקרים מיוחדים אפילו הורדנו אותם, למשל ביצוא. לדוגמה: הובלנו מלט ב-4 דולר כאשר המחיר היה 10 דולר, ורק הודות לזה אפשר היה למכור מלט באמריקה. כל אנייה שיוצאת לאפריקה עם יצוא ישראלי מפסידה 25 אלף דולר עד שהיא מגיעה לשם. כמובן שלא יכלנו לנצל את שיא הקוניונקטורה בעת מבצע סיני כמו מחרינו בחו"ל, אין לנו כל טענה בעניין זה, להיפך אנו גיאים על העזרה שיכלנו לתת. אבל עובדה היא שבגלל כל העובדות הנ"ל נכנסנו לשפל בלי רזרוות.

כשהעלינו מצב העניינים בפני הממשלה, החשונה היתה: אין דבר, במצב של שפל נעמוד לצדכם. מה פירוש "נעמוד לצדכם"? - כשבא חשפל: שכחו את הכל, עכשיו המחיר יותר זול, עכשיו לא צריכים את צי. אנחנו צריכים להוביל היום זבלים מאנטורפן במחיר של 5.6 דולר, כפי במציעה ההתחרות, ההתחרות של אותן חברות ואניות שצברו רווחים עצומים בעתות של גיאוח. מקובה הובלנו סוכר ב-23 דולר, עכשיו נוחנים לנו 8 דולר. האניה האחרונה שבאה מאמריקה הפסידה 26 אלף דולר. יש אניות שהובילו פחם לאירופה ב-116 שילינג לטון וצברו רווחים עצומים, עכשיו הן יכולות להוביל ב-25 שילינג. אבל מי שאוביל כמונו בגובה מחירים השווה ל-44 שילינג, כיצד יוכל לעמוד במצב כזה? אנחנו לא צברנו רווחות. למרות עזרתנו למשק בזמן גיאוח, כאשר עכשיו המחיר יורד, שום משרד ממשלתי לא רוצה לדעת מה היה בשנה הקודמת.

מר צ. הרמן.

נשאלה השאלה מה הן ההתחייבויות של צי. בקשר לזניה החדשה. אני חייב הסבר של משפטים אחרים. בשלבי בניה א', ב' וג' נכללות אניות שהזמנו עד לפני הקיץ של שנה 1957. על הזמנות אלה חתמנו חוזים המסתכמים ב-50 מיליון דולר בקירוב. על חשבון 50 מיליון דולר אלה שלמנו עד עתה לאוצר 19 מיליון דולר חובות. בקיץ חתמנו חוזות של שלב ד' - אם כי אין זו עדיין תתימה סופית - והממשלה הזמינה 22 אניות בסכום של 65 מיליון דולר. תנאי התשלום של שלב ד' הם קשים ביותר. עלינו לשלם 10% עם חתימת החוזה, 10% עם הנחת ה"קיל" ועוד 30% עד לקבלתה, ז.א. עוד לפני שנקבל את האניות נצטרך לשלם 50% מערכן. אני רוצה להדגיש שלא רק חברת צי. היתה מעוניינת בהזמנות אלה, גם הממשלה היתה מעוניינת להבטיח את כספי השלומים להזמנות שגולשות לצרכים ארוכי-טווח. בתשלומים של שלב א', ב' וג' נוכל לעמוד. אולם אחרי כל העומס שמטילים על צי. בקשר ליצוא וליצוא, החזקה צוות ואניות - בתשלומים הצבדים של שלב ד' לא נוכל לעמוד.

השאלה היתה מה הם החובות שלנו כלפי האוצר.

ההתחייבויות שלנו כלפי האוצר הן כדלקמן: לשנת 1958 - ב-11 מיליון דולר, לשנת 1959 - כ-9 מיליון, לשנת 1960 - כ-11 מיליון, לשנת 1961 - כ-11 מיליון, לשנת 1962 - כ-11 מיליון, ואחר-כך מתחילה ירידה בשמונה השנים הבאות. מבחינת תנאי התשלום המצב של החברה יהיה יותר קל החל משנת 1962, כי אז נחזיר לקבל את האניות שנצטרך לשלם עבורן 4 שנים מראש. בתנאי תשלום אלה לא יכולה החברה לעמוד גם אילו היתה חספנות במצב של גיאוח, לא כל שכן כשהיא במצב של שפל.

מ. קלמר.

למה נכנסתם לתחייבויות כאלה?

מר צ. הרמן.

הממשלה חשבה שצריך לנצל את הכספים ואילו אנחנו קוינו שאפשר יהיה לגייס סכומים ניכרים בהנחת השקעות מן החוץ.

י. אפרתי.

למה התחייבתם בדולרים?

מר צ. הרמן.

מהאוצר אמרו לנו שזאת היא צורת ההתחייבות הנדרשת מהספנות.

ד"ר וידרא.

הזמנו את האניות כתודש וחצי לפני סיני, כאשר הספנות היתה בגיאוח, ובאותו רגע לא היה קשה להשיג שוהפים וכספים לספנות, מפני שבכל העולם היה מצב של גיאוח בספנות. ניהלנו מ"מ עם שלוש קבוצות של יהודים אשר רצו להשקיע בשוהפות אהנו.

שנית, הובטחה לנו זכות להוצאות אמיסיה של אגרות חוב בארץ בסך 10 מיליון לירות.

אולם מה קרה? - מבצע סיני לא הזיק לספנות בעולם וכל

חברה יכולה במשך תקופה זו להכנס לשותפויות ולעשות חוזים, פרט לחברה ישראלית, מפני שעד אפריל לא יכולנו להכנס לחו"מ. באמריקה לא רצו לדבר איתנו. במאי התחילה הירידה בקוניונקטורה. עם זלמנוביץ עמדנו בפני גמר העסק על 4 מיליון דולר במזומנים, אבל בגלל סיני לא יכולנו לנצל את האפשרויות שהיו. חברות ספנות אחרות נצלו את הרגע ועשו חוזים עם חברות נפט ופלדה. האניות שלנו עמדו לרשות הממשלה - ובצדק - ולא יכולנו להכנס לחו"מ עם חברות זרות.

אם אני מביט חזרה, עם כל הקשיים הכספיים שיש לנו, אני חושב שעשינו טוב בהזמין את האניות החדשות. מפני שאותן 22 אניות, לולא היינו חותמים על הזמנתן בספטמבר 1957, אף פעם איש לא היה חותם עליהן. כי עכשיו המצב הכספי הוא אחר, מצב השלומים אחר, מצב הספנות אחר.

לדעתי משק זה של אניות יהיה חשוב מאד בעוד כמה שנים. כל טונה שהזמנו תכנים 50 דולר נטו ערך מוסף לשנה, כל חברות הספנות בעולם הזמינו ביחד כ-35 מיליון טון אניות, וכל החברות נמצאות במצב בו אנחנו נמצאים. אולם לפי התחזית המשבר הזה מוכרח לחלוף, כי אם האוכלוסיה העולמית הולכת ומתרבה ורמת החיים עולה, הספנות מוכרות להתרחב תוך 20 שנה ב-50%. לכן לטווח ארוך אין לנו מה לחשוש.

מר צ. הרמן. אני רוצה לענות על שני שאלות בנוגע לאספקה. נשאלה השאלה מדוע גדלו הקניות בחו"ל. הקניות בחו"ל גדלו מטעם פשוט: קבלנו אניות חדשות וצ'יודן נקנה במקום ועל-ידי זה עלה היחס של הקניות בחו"ל לגבי אחוז הקניות בארץ.

נשאלה השאלה מהי שיטת הקניות בארץ. - אנחנו מבקשים הצעות מטעם התאחדות בעלי התעשייה. אם אנחנו זקוקים לאספקה מוצרי תעשייה מודיעים להתאחדות בעלי התעשייה ומבקשים ממנה שהיא תודיע לחבריה להתקשר איתנו. מי שיכול לעמוד בהתחרות מקבל את ההזמנה.

אשר לאספקה חקלאית, אמנם אנחנו מסדרים את הקניות דרך חברה בת שהיא משותפת לנו, ל"המשביר" ול"הנובה", אבל היא קונה במויות מאד ניכרות גם מ"טנא".

נשאלה השאלה האם צים מקבלת "דרובק" מהמכס על הסחורות שהיא קונה בארץ. החשובה היא: לא. על הסחורות הנקנות בארץ, אנחנו משוחררים ממס קניות בלבד, מפני שאנחנו משלמים בדולרים, אבל גם בלי מס הקניות הסחורק שאנחנו קונים בארץ עולה יותר מאשר בחו"ל.

נשאלה שאלה אחת שאינני חושב כי אנחנו צריכים לענות עליה. נשאלנו מה אנחנו מעדיפים: הלאמה או שותפות של הממשלה. לא ההנהלה המעשית של צים צריכה לענות לשאלה זו. עליה צריכים לענות בעלי החברה, שהם: חברה העובדים והסוכנות היהודית.

היו"ר י. גורי. אנחנו יכולים לנסח את השאלה בצורה אחרת: אילו הממשלה היתה אומרת: אנחנו מוכנים להפוך את ההלוואות להשקעה - האם היו מתנגדים לכך הגורמים שהיום מקיימים את הבעלות של החברה?

מר צ. הרמן. אינני יודע.

י. אפרתי. אילו היו מחליטים כך מה היה חלקה של הממשלה בבעלות?

ד"ר וידרא. התחייבויותינו היום הן 30 מיליון דולר, עבור האניות שקבלנו, לעומת 10 מיליון הון עצמי. כמוכן שהממשלה

יכולה להחליט שהיא רוצה מניות, אבל יש מישהו שאומר שהיא צריכה לדרוש זאת מכל המפעלים - מ"אחא", מריקנטי וכו'. לחברת "אל-ים" נתנו הלוואות באותו יחס כמו שנתנו לנו. היחס של ההון העצמי להון שהממשלה נתנה, אפילו במפעל הזהורית, הוא יותר רע מאשר אצלנו.

בלי לחייב את מישהו בזה, אני רוצה להגיד, שאם הממשלה תהיה שותף, לנו למנהלים יהיה יותר קל. אבל אני רוצה להזהיר מפני דבר אחד: בעולם הספנות יש חברות שלממשלה יש חלק בהן; אף אחת מהחברות האלה אינה מרווחת כסף. שום ממשלה אינה נכנסת לחברת ספנות אם החברה מרוויחה. באיטליה יש סקטור ספנותי ממשלתי שהוא כולו חי מסובסידיות. בארגנטינה, באוסטרליה, באמריקה כאשר הממשלה נכנסת לעסק זה פירוש הדבר שהמצב רע. כשהולכים לבנק לבקש הלוואה, הדבר הראשון ששואלים הוא האם הממשלה שותפה בחברה. ברגע שהממשלה תהיה שותפה לא נקבל סיל. היום אנחנו זכולים לקבל מבנק הלוואה גדולה בשביל צים בערכות הסוכנות. ברגע שהממשלה תהיה שותף, לדעתי לא נוכל לקבל, וכמו כן שום בעל הון לא יכנס לשותפות אתנו, ואם יתנו הלוואה זה יהיה על חשבון ה של הממשלה.

א. הרצפלד. מה הן היום הזכויות של הממשלה ?

ד"ר וידרא. הממשלה יכולה לקבוע בכל העקרונות, לשכור אניה - איננו יכולים; לעשות אמיסיה - איננו יכולים. לממשלה זכות וטו בקוי אניות ובמדיניות רכישה ומכירה. הדבר היחידי שאנחנו כן יכולים וצריכים לעשות זהו להיות רנטביליים ולגייס הון. אולם ברגע שהממשלה תהיה שותף מסופקני אם נוכל לעשות זאת.

הינדריק גורי. בכל-זאת צריך להביא בחשבון שבשום מקום אחר בעולם הממשלה אינה משקיעה באופן יחסי סכומים כאלה.

ד"ר וידרא. בגרמניה היה מצב כמו אצלנו. אחרי המלחמה לא היה צי. הממשלה הגרמנית נתנה 85% מהכסף לזמן ארוך בלי ריבית. עכשיו תמצאו בתקציב הגרמני כל שנה כמה מיליונים בסעיף ריבית עבור הכסף שהממשלה נתנה לספנות. בספרד נותנים לאלה הרוצים לבנות אניות 80% הלוואה ו-10% הפרשי מחיר בין בניה בספרד ובין בניה באירופה הצפונית. ההלוואה היא ל-20 שנה ב-2% ריבית.

י. אפרתי. הכסף שקבלתם מהממשלה הוא בהצמדה ?

מר צ. הרמן. אנחנו משלמים בדולרים.

ד"ר וידרא. גבה ההלוואה שהממשלה נתנה לנו קטן והריבית גבה מאלה הניתנים בארצות אחרות הרוצות לפתח צי. מישהו שאל האם שער חליפין ריאלי לא יביא לתביעה של העלאת שכר. השכר אצלנו קשור עם תוספת היוקר. אם תהיה תוספת יוקר כללית תהיה גם תוספת אצלנו. אין זה קשור עם החלק של מטבע זר. הוא לא עולה, הוא נשאר קבוע ובקרא אש"ל.

נשאלה שאלה על עבריינים. שאלה זו עתה היא מאד אקטואלית. אינני חושב שיש בין הישראלים יותר עבריינות מאשר אצל אחרים. אין לנו סטטיסטיקה מיוחדת על עבריינות של ימאים, אבל יש סוגים אחרים של פשעים אצל ימאים זרים. אצל ימאים זרים רוב הפשעים נעשים תוך שכרות, אז הוא מתקוטט, רוצח, פוצע וכו'.

יש גם הנרחות, בכל מיני צורות, אבל אינני חושב שאצלנו ההנרחח היא יותר גדולה. שכרות אצלנו כמעט ואין. יש לציין שכמה קבוצות

של מבריחים בינלאומיים חדרו לחוך הצוותות שלנו, ואנחנו נמצאים במצב קשה מאד אם ברצוננו לפטר מישהו שנחפס בקלקלתו. אם אדם נחפס באיזו גניבה במכס וקיבל קנס אדמיניסטרטיבי אסור לנו לפטר אותו. וידוע שמי שהחחיל ללכת בדרך זו ממשיך ומחמיד בה. קרה לי מקרה שמכר פנה אלי באופן אישי. החברר משפט של מברית מסויים, אבל לא היו הוכחות מספיקות כדי להרשיע אותו לפי החוק. המכר אמר לי: לא יקבל עונש לפי החוק, אבל לפחות לא תעלה אותו שוב על אניה. נחתי הוראה למחלקת הצוות שהאיש הזה לא יעלה. שלושה חדשים לחמנו, אחר-כך קבלנו אותו חזרה ושלמנו לו משכורת עבור שלושה חדשים. אי-אפשר למנוע שיחאספו עבריינים.

אני מקוה שעכשיו המצב ישתנה, מפני שהאווירה הכללית השתנתה, ואנחנו מקווים להצליח על-ידי פעולה בקרב הימאים עצמם. יש סמנים שהאיגוד המקצועי של הימאים מתעורר. אנחנו מאד מודאגים, בייחוד נוכח העובדה שפועלות קבוצות בינלאומיות של מבריחים לרשותן סכומים גדולים. אפילו שבנו להעלות משטרה פנימית וגלויה על האניה.

בדרך-כלל מה שמפליא הוא שהיעילות היא טובה. החזקת האניה היא טובה. האניה מוחזקת טוב מאד בלי חוספת אנשים בהשוואה לחו"ל. המשמעת הפנימית היא טובה. אנחנו מעסיקים גם זרים. המיד יש תקופה שצריך לקבל כמה עובדים זרים. משלמים להם יפה מאד, כי אחרת לא יבואו אלינו, אבל בדרך-כלל האנשים שלנו עולים עליהם.

מ. קלמר. האם אתם משלמים משכורת לעובדים שלכם בזמן שהאניה עומדת ?

ד"ר וידרא. ישנם עובדים קבועים ועובדים לא קבועים. כל העובדים הקבועים מועברים לאניות אחרות, פרט לאלה שצריכים להשאר באניה, כי אי-אפשר להשאיר אניה לגמרי בלי אנשים. חלק מהעובדים יוצאים לחופש.

מ. קלמר. נפגשתי במקרה עם המשגיח על הכשרות באניה "הרצל". הוא אמר לי שהנו מחוסר עבודה, שאין נותנים לו עבודה. למה אינכם דואגים לעובד שהוא קבוע באניה, מה גם שהוא בעל משפחה ?

ד"ר וידרא. אני מוכן לבדוק את המצב. אם הוא עובד קבוע לא מפטרים אותו.

מ. קלמר. אני רוצה לדעת האם אדם כזה מפסיד ממשכורתו.

מר צ. הרמן. חלוי מהו החוזה שלו.

היו"ר י. גורי. עד כמה שידוע לי אדם קבוע מקבל משכורת. אם המשגיח הזה הוא עובד קבוע לא יכולה לעמוד שאלה שהוא יצטרך להיות כמה חדשים ללא עבודה.

מ. קלמר. אני מדבר על אדם שעבד שנתיים.

ד"ר וידרא. אם הוא קבוע - לפי חוזה - אין מפטרים אותו. יש, כנראה, הסכם מיוחד עם משגיח. לגבי רופאים ומשגיחים יש הסדר מיוחד - רופאים אנחנו מקבלים דרך קופת-חולים ומשגיחים - בהמלצת הרבנות.

מ. קלמר. אני מבקש הסבר על הנאי העבודה של המשגיחים. אני רוצה לבדוק האם יש אפליה ביניהם ובין עובדים אחרים.

ד"ר וידרא. תה"כ בהיר שאל על מדיניות החברה - מדוע הזמנו אניות מעורבות. התשובה היא פשוטה: לפי המצב הנוכחי אין יותר מכ-250 נוסעים בכל הפלגה מאמריקה. יש שיא של עונה כשיש 600 נוסעים, אבל זה רק בעונה מסויימת. אם היינו מזמינים אניה ל-200 נוסעים היא הייתה כל-כך קטנה שאיש לא היה נוסע בה. לכן בנינו אניות מעורבות העובדות בקווים לאמריקה.

א. בהיר. ז.א. שאינכם מצטערים על-כך.

ד"ר וידרא. אם תנועת התיירות חגבר יכול להיות שנזמין פעם אניה גדולה, רק לנוסעים, אבל לפי המצב הנוכחי אין אפשרות כזאת.

לענין המיכליות. השאלה בענין המיכליות מכניסה אותנו לויכוח עולמי: איזה מיכליות כדאי להזמין? כאשר הזמנו מיכלית של 19 אלף טון הממשלה דרשה מאתנו להזמין מיכלית של 10 אלף טון מפני שלא בכל נמל יכולה להכנס אניה יותר גדולה. בתקופת "סואץ" עלתה השאלה של מיכליות בנות 50 אלף טון, וברור שמיכלית יותר גדולה היא יותר יעילה. מיכליות גדולות בנו בעיקר כדי לעקוף את הסואץ.

אם חושבים שפעם יהיה צינור לאילת שיעביר 5 מיליון טון דלק, אז אחרי שמוש 2 מיליון טון בארץ ישארו 3 מיליון טון ליצוא, ואז יהיה כדאי להוביל דלק מפרס לאילת באניות גדולות. אולם אם יהיה עליך אחר-כך לחלק את החוצרה המוגמרת בין המדינות השונות, אז תצטרך להכנס עם מיכליות קטנות לנמלים השונים. כלומר חמיד יהיה צורך גם במיכליות קטנות.

אנחנו יכולים להחליט על הזמנת שתי מיכליות יותר גדולות, אבל אנחנו מהססים לעשות זאת, כי 80% של ההזמנות בעולם הם למיכליות גדולות, וכאשר כל העולם מזמין מיכליות של 80-50 אלף טון סימן שיהיה יותר מדי.

לענין השלומים. הזמנו אניות אלה בצרונה שזה יהיה במסגרת השלומים. בינתיים דורשים שהאניות יש לסמן מחוץ לשלומים, כי הכסף מהשלומים צריך לקחת לדבר אחר. אני בהחלט חושב שכפי שדובר כך צריך לקיים, אחרת צריך היה לדאוג מראש למימון אחר.

א. כהן. האם אין יותר סיכויים לקבל קרדיט לאניות?

ד"ר וידרא. בלי ספק אפשר לקבל, אבל צריך לדאוג לא רק לקרדיט אלא גם להון עצמי. חברות הספנות הישראליות לא יוכלו לקבל קרדיט של 100 מיליון דולר אם יש להן הון עצמי של 10 מיליון דולר. ואם האיש שצריך לתת את הקרדיט יונע את הנאי השער בהם אנחנו עובדים, הוא לא יתן קרדיט. אם העסק יהיה טוב אפשר יהיה לגייס כסף. למעשה אנחנו מגייסים כסף כל הזמן.

עכשיו אנחנו דנים על הקמת מוסד כספי לספנות, אשר בתפקידו יהיה לגייס כסף, אבל השאלה היא אם הוא יוכל לגייס את כל הכסף הדרוש.

א. בהיר. האם יש ביניכם ובין הממשלה הסכם וחוזו או לא?

ד"ר וידרא. בינינו ובין הממשלה יש הסכם עקרוני, לא רק אתנו אלא עם כל בעלי האניות. אנחנו מציעים לדחות את החלומים בגרמניה. לאור המצב שנחהוה בספנות כל בעלי האניות שלא מבטלים את ההזמנות עושים סדורים חדשים לתשלום עם המספנות. אני חושב ששכנענו את

הממשלה ויש סיכויים שאח החלומים שהיינו צריכים לשלם בשנת 1958 נדחה אותם לשנת 1960. המצב כעת הוא שהממשלה היא גם כן בדעה שצריך לעשות זאת, אולם ד"ר שנער איננו ממחר עוד לעשות זאת. אני חושב שבעוד חודש או חודשיים כן יעשו זאת, אבל אנחנו עומדים על-כך שזה ייעשה ללא כל דחוי, כי עכשיו המספנות אינן מעונינות להפסיד הזמנות.

אנחנו בדעה שנוכל לדחות גם את החלומים בגרמניה גופא. יהיה יותר קל אם ההסדר הזה ייעשה במסגרת השלומים, כלומר הממשלה הגרמנית חודיע למספנה שהיא תשלם בעוד שלוש שנים.

אנחנו דנים כעת עם האוצר, הבנק הלאומי, הסוכנות ו"אמפל" על הקמת מוסד כספי לספנות שישקיע 3 מיליון דולר והוא ימכור את המשכנתאות לחברות ביטוח אמריקניות. אני מקווה שבמרץ או אפריל התכנית הזאת תאושר. מיד יוכל לגייס בצורות שונות כל שנה כמה מיליונים דולר בהלוואות.

לשאלת השבת. אנחנו עושים את הכל כדי לשמור לא רק על השבת אלא על כל חוקי התורה. באניות הינו יש כשרות, משגיח, יש לפעמים קשיים להשיג את האספקה אבל משיגים. אנחנו מחזיקים שוחט במרסיי ובנפולי, שולחים רבנים לניו-יורק כדי לבדוק אם קונים מצרכים במקומות בהם מותר לקנות. בפסח עושים את כל ההכנות לסדר פסח ולביעור חמץ. איננו מגיעים בשום נמל בשבת ואיננו יוצאים בשבת ובחג. ואני חושב שכל זה עולה לנו עוד 15% נוסף ל-15% שדיברתי עליהם בהפרשי שטח. לפעמים אנחנו מחזיקים אניה יום מיותר בים או בנמל מפני שאסור לה להכליג או להגיע בשבת. וכאשר אניה מגיעה ביום א' לנאפולי - ולא בשבת - משלמים יותר, כי יום א' זה יום חג אצלם.

אנחנו שומרים על השבת וחוקי הכשרות וכו', אבל אם תה"כ קלמר חושב שיש לזה יתרון מסחרי - אני אומר לו שההיפך הוא נכון. תה"כ קלמר אמר שאילו לא היינו נוסעים בשבת היינו מקבלים עוד נוסעים. אני אומר לכם שאנחנו מפסידים הרבה נוסעים בגלל הכשרות. הגויים אומרים שאינם נהנים באניה שלנו, כי אינם יכולים לקבל קפה עם חלב אחרי הארוחה וכל מיני מאכלים טעימים לא כשרים. אנחנו יכולים לקחת בכל אניה 50 נוסעים איטלקיים מנאפולי לניו-יורק שאינם נוסעים אתנו רק בגלל הכשרות.

מ. קלמר. והם היו נוסעים אילו היה חזיר ?

ד"ר וידרא. יש להניח שהפריט איטלקי מגוון לא כשר היה מושך אותם, אולם הוחלט לשמור על דיני התורה ואנחנו עושים זאת.

מ. קלמר. אילולא שמרתם הרבה יהודים לא היו נוסעים אתכם.

ד"ר וידרא. אינני בדעה שמבחינה עסקית זה כדאי, אבל אנחנו איננו מתווכחים, אנחנו עושים זאת מפני שכך צריך להיות. אבל אל יחשבו שיש בזה ענין מסחרי.

לגבי העבודה בשבת במשרדינו בחו"ל. במשרדים שלנו עובדים גם גויים. יש לפעמים דברים דחופים. יש ארצות בהן אי-אפשר לפתוח את המשרד ביום א' ואין אתה יכול לסגור את העסק שני ימים רצופים בשבוע. אבל היות ויש במשרדינו עובדים לא יהודיים, דווקא תה"כ קלמר לא צריך להחנגד לכך שהם יעבדו. לדעתי, זה בלתי-אפשרי לנהוג בחו"ל בדיוק כמו בארץ.

בסיום דברי אני רוצה לומר מה אנחנו מבקשים. אנחנו מבקשים שהוועדה תמליץ בכל הדחיפות עת מתן פרמיה. מה שנותנים לכל המשק הישראלי המייצא צריך לחת גם לספנות.

אנחנו מבקשים דבר שני, שהחברה הממשלתית והממשלה עצמה - בחנאי שנקבל פרמיה - יחנו לנו "פרפרנס" במחירים שווים; ברוש שנקבל פרמיה איננו מבקשים יחרון, אבל מבקשים שנקבל עדיפות, מפני שהיום יש מקרים למשל שמטען של חברה הפוסטלים אנחנו צריכים לקבל מהמקבל בבודה-פסט.

בנוגע להתחייבויות על שלב ד', אנחנו חושבים שעל הממשלה ועלינו להכנס עם הגרמנים למו"מ על דחית השלומים, ואחנו למו"מ כדי למצוא במשותף את האמצעים הדרושים - בין אם זה השקעה או הלוואה מהשלומים, או גיוס הון מחו"ל - כדי שנוכל להגשים במלואן את כל החכניות בחנאים שנוכל לעמוד בהם, נוכח המשבר הגדול שיש כעת בלשונות.

היו"ר י. גורי. ביקשה שוועדת הכספים תסלין. יש סמדיה פרלימינרית - נעביר את הפרוטוקול לשר האוצר בלוי מכתב. במכתב נכתוב לשר האוצר שבשיחה שהייתה עם הנהלה צים נתעוררו בעיות אלה ואלה, אנחנו מפנים את השומת-לבו של שר האוצר לבעיות אלה, ונבקשו להסביר לוועדת הכספים מהי עמדת האוצר בענין זה. אוסיף, כי בשעת הדיון בהקציב התעורר בעיה זו ואז נבקש את שר האוצר לתת הסברים אלה. במה יסתכם הבירור הזה אינני יכול לנבא. המלצה - אם בגלל יכולת לבוא - ילולח לבוא רק לאחר בירור עם שר האוצר.

א. בהיר. אני מציע שהדיון שלנו בענין צים לא יצטמצם רק בשאלת אשראי והאפשרות לקבל את האניות בצורה זו או אחרת. אני מעלה את השאלה באופן יסודי יותר: האם חברה, שיש לה 10 מיליון דולר הון עצמי - כולל קרנות - יכולה לקנות רכוש של עוד כ-60 מיליון דולר בערך? אני מבקש להציג לדיון השאלה: האם צים צריכה להשאר חברה בהרכב הנוכחי או שהממשלה צריכה לקחת חלק בבעלות. אני מציע שהיו"ר יסב את השומת-לב האוצר לשאלה זו.

י. קרגמן. נאמר כאן שלא האנהלק המעשיה של צים צריכה להיות שוחפה לבירור זה אלא בעלי החברה - חברה העובדים והסוכנות.

הישיבה ננעלה בשעה 19.10.